Брянська Юлія Олексіївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Береславська Олена Іванівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри фінансових ринків та технологій;
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У ВОЄННИХ УМОВАХ

У сучасних умовах фінансовий ринок має необхідні передумови для трансформації в ефективний інструмент мобілізації інвестицій, що сприятимуть сталому економічному розвитку. Водночас ключовими чинниками, які стримують його прогрес в Україні, залишаються недостатній обсяг фінансових ресурсів та відсутність комплексного, стратегічно узгодженого механізму реформування.

Великий вплив на фінансовий сектор та фінансовий ринок завдала війна в Україні. Події 2022 року стали критичним етапом у трансформації українського фінансового ринку, водночас виступивши своєрідним маркером для глобальної фінансової системи, що продемонстрував рівень її стійкості, гнучкості, здатності до оперативного реагування на кризові явища, адаптації до нових умов, а також готовності до впровадження інноваційних рішень і сприйняття викликів усіма учасниками ринку [1, с. 112].

Фінансовий ринок України характеризується підвищеним рівнем нестабільності, що проявляється у значних втратах фінансових ресурсів та обмеженому розвитку фінансового посередництва. Серед ключових чинників такої нестабільності слід виокремити наслідки пандемії COVID-19, воєнні дії, фінансово-економічні кризи та різкі коливання валютних курсів, які істотно впливають на його функціонування. Додатковими дестабілізуючими обставинами є низький рівень фінансової культури та грамотності населення, недостатня активність у депозитній сфері та значна частка проблемних кредитів. Такі тенденції зумовлені обережним ставленням до впровадження інноваційних фінансових послуг та інструментів [2, с. 4].

Фондовий ринок є основним сегментом фінансового ринку та займає ключове місце у фінансовій системі будь-якої країни. Проте в Україні за своїм розвитком він відстає від провідних фондових ринків розвинених країн. Підвищення його капіталізації та надійності здатне стати чинником довгострокового економічного зростання через активізацію інвестиційних потоків у реальний сектор економіки. Але у нинішніх умовах економічної та політичної нестабільності діяльність фондового ринку України супроводжується

низкою викликів, що зумовлює необхідність його системного та комплексного дослідження [3, с. 38].

Фінансовий ринок можна класифікувати за видами фінансових активів. У межах цього підходу більшість українських дослідників виокремлюють такі його складові: ринок капіталу, ринок страхових послуг, грошовий ринок, ринок цінних паперів, ринок нерухомості та валютний ринок. Однією з ключових ознак функціонування внутрішнього фінансового ринку є висока концентрація фінансових ресурсів у банках, які виконують головну роль у розвитку фінансового ринку України [3, с. 39].

Упродовж останніх років діяльність комерційних банків України зазнала суттєвих трансформацій, що відобразилося на розвитку фінансового ринку. Аналіз даних свідчить, що кількість функціонуючих банківських установ скоротилася з 75 у 2020 році до 60 у 2025 році, тобто на 18%. Така тенденція обумовлена процесами консолідації, закриттям економічно неефективних установ та посиленням регуляторних вимог. Водночас зменшилася й кількість банків з іноземним капіталом, що може свідчити про певні бар'єри для зовнішніх інвесторів у контексті економічної нестабільності [4].

Внутрішні та зовнішні кризи, а також воєнні дії на території України суттєво позначилися на економічному розвитку, спричинивши нестабільність фінансових ринків. Скорочення економічної активності було зумовлене девальвацією національної валюти й підвищенням адміністративно регульованих цін. Наслідком цих процесів стало погіршення якості кредитного портфеля, що змусило банки формувати значні резерви під можливі збитки [5, с. 17]. Саме резервні відрахування стали основним чинником збитковості банківського сектору на початку війни. Однак на початку 2023 року банки стали прибутковими. Попри зменшення кількості банківських установ, обсяги їхніх активів істотно зросли: з 1 494 460 млн грн у 2020 році до 3 422 600 млн грн у 2025 році [4].

Для посилення конкурентних позицій на фінансовому ринку банківські установи мають у першу чергу підвищити рівень ліквідності шляхом активної взаємодії з іншими фінансовими посередниками та учасниками ринку цінних паперів. Досягти цього можливо завдяки впровадженню нових форматів співпраці у сфері банківських послуг, застосуванню персоналізованих підходів до клієнтів зокрема через індивідуальні графіки погашення заборгованості та гнучкі механізми зміни заставного майна, укладанню угод між вкладниками й позичальниками на умовах, вигідних для банку та прозорих для клієнтів, удосконаленню традиційних банківських сервісів, створенню інноваційних фінансових продуктів, а також формуванню позитивного ділового іміджу [6, с. 87].

На сучасному етапі функціонування фінансового ринку Україна зіткнулася з певними викликами. Зокрема, рівень залучення населення до використання інструментів фондового ринку, зокрема операцій з корпоративними цінними

паперами, залишається низьким. Стримуючим фактором є непрозорість бізнесу та недосконаліть законодавства, що знижує довіру до фінансового сектору та формує додаткові ризики для інвесторів. Важливою проблемою є також політична й економічна нестабільність, яка ускладнює повноцінне функціонування ринку та зменшує довіру з боку його учасників. Негативний вплив справляє і нестабільність макроекономічного середовища, що проявляється у високих темпах інфляції, валютних коливаннях та інших ризиках, які створюють невизначеність для бізнесу й інвестиційної діяльності. Крім того, обмежена мобілізація внутрішніх фінансових ресурсів істотно зменшує можливості подальшого розвитку ринку [7, с. 24].

З цього можна зробити висновок, що фінансовий ринок України потребує певних механізмів та заходів для його сталого розвитку. Його ефективне функціонування є важливим чинником стабільності та зростання національної економіки. Особливу роль у цьому відіграє його інституційне середовище, яке виконує ключові функції: акумуляція та перерозподіл фінансових ресурсів у просторі та часі, управління ризиками та запобігання руйнівних негативних наслідків фінансових криз. Рівень розвитку фінансового ринку тісно пов’язаний із загальним станом економіки країни.

Важливо також відзначити, що фінансовий ринок включає різні сегменти, зокрема: фондовий, кредитний, валютний та ринок дорогоцінних металів, забезпечуючи ефективний рух фінансових ресурсів між його учасниками. Для подальшого розвитку фінансового ринку в Україні банківські установи мають активніше залучати інвесторів і вкладників, адаптуючись до глобалізаційних тенденцій у сфері фінансів. Також розвиток фінансового ринку потребує стратегічного планування та ефективного забезпечення виконання визначених завдань як з боку державних інституцій, так і недержавних організацій.

Створення належної інфраструктури фінансових ринків вимагає узгоджених зусиль держави та професійних учасників ринку для формування необхідного ресурсного потенціалу та підтримки трансформаційних процесів. Лібералізація фінансового сектору передбачає впровадження умов, що забезпечують більшу автономію та незалежність його учасників від прямого державного впливу.

Список використаних джерел

1. Н. Кравчук., О. Луцишин. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. Світ фінансів, № 4(73), 2023р., С. 112-28. URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1564

2. Дьоргачова М.І., Ковальова О.М., Коцюрубенко Г.М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів. Наукове видання «Ефективна економіка». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/92.pdf.

3. Якимчук І.О. Розвиток фінансового ринку в Україні. Економіко-правовий розвиток сучасної України. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6d1bd4cf-1fe4-4d9e-8395-bb68fb1cdc49/content

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ (дата звернення: 28.09.2025).

5. Ганзюк С.М. Фінансовий ринок. Конспект лекцій. Дніпровський державний технічний університет. 2024. 356 с. URL: https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl73.pdf

6. Борисюк, О., Матвійчук, Н., Хмелярська, Л. Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни. Економіка та суспільство, (60). 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76

7. Гатаулліна Е.І. Проблематика розвитку фінансового ринку України. Економіка та суспільство, (50). 2023. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-21